

تراداستان و سفر تراداستانی: گونه‌ها و کاربردها

علیرضا فرحبخش^{*۱}

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۲۷

چکیده

هدف جستار حاضر این است که بر پایه چارچوب‌های نظری پیرامون بینامتنیت، ترامتنیت و به‌ویژه بیش‌متنیت ژنتی مفاهیم مرتبط تراداستان و سفر تراداستانی را معرفی و مصادیق آنها را در آثار روایی معرفی و تحلیل نماید. به بیان دیگر، هدف این پژوهش روایت‌شناختی توصیف تراداستان و سفر تراداستانی و دسته‌بندی انواع مختلف آن در ادبیات داستانی است. پرسش‌های اصلی این مقاله عبارتند از: تراداستان و سفر تراداستانی شخصیت‌ها چیست و انواع و گونه‌های مختلف آن کدامند؟ تراداستان و سفر تراداستانی چگونه در ژانرهای کاربردی‌پذیر، نظیر رمان، داستان کوتاه، اشعار روایی، نمایشنامه و فیلم مصداق پیدا می‌کند؟ برای پاسخ به این پرسش‌ها، این جستار با بهره‌گیری از اصطلاحات مرتبط با ترامتنیت، به‌خصوص بیش‌متنیت، و تکیه بر عناصر داستان، به‌ویژه شخصیت‌پردازی، به‌عنوان مهم‌ترین عنصر تراداستانی، مؤلفه‌های تراداستان را در انواع مختلف آثار روایی بررسی می‌کند. در این مقاله، سفر تراداستانی به سفر برون‌روایتی، شامل تراداستان برون‌روایتی دوسویه و یک‌سویه، و سفر درون‌روایتی، شامل سفر درون‌روایتی در داستان‌های هم‌تراز و ناتراز دسته‌بندی شده‌است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که تراداستان، فراروی یک داستان از طریق سفر برون‌متنی یا درون‌متنی شخصیت یا شخصیت‌های اصلی داستان است. به عبارت دیگر، هرگاه شخصیتی با تغییر یا بدون تغییرات ظاهری و رفتاری، وارد روایتی دیگر در همان اثر یا اثری پیشینه یا پسینه شود، کنش داستانی و معنای متن بسط می‌یابد و بیش‌متنیت و فراروی متنی و روایتی حاصل می‌گردد. سفر شخصیت‌ها از زیرمتن به رومتن، از رومتن به زیرمتن، در میان داستان‌های هم‌تراز و درون‌متنی در یک اثر فراداستانی و چندپیرنگی و نیز در روایت‌های درون‌متنی و ناتراز در داستان‌های اصلی و فرعی یک اثر روایی همگی مصادیق و نمونه‌هایی از تراداستان و سفر تراداستانی هستند.

واژگان کلیدی: روایت، شخصیت داستانی، بینامتنیت، ترامتنیت، تراداستان و سفر تراداستانی.

* alirezafarahbakhsh@guilan.ac.ir

۱. دانشیار زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه گیلان، رشت، ایران.